

NIEUWSBRIEF

December 2023

Stichting voor Boete & Verzoening

met Israël en anderen

Website: www.boete-verzoening.nl

E-mail: info@boete-verzoening.nl

Bankrek.nr.: NL59 INGB 0000 9125 04

Woord vooraf

Daniels gezocht!

Het jaar eindigt en de nieuwsbrief mag weer verschijnen. Als we terugkijken zijn er veel zaken gebeurd waar we dankbaar voor mogen zijn. Maar ook zaken waar we bezorgd om zijn en het dringend nodig is om voorbede voor te doen.

In het RD stond een vraaggesprek, waarin de consulent voor de joodse begraafplaatsen gevraagd werd over de situatie in Israël. Hij antwoordde nogal nuchter: “Het zijn gewoon de profetieën die uitkomen. De Messias komt eraan”.

We weten dat dit met weeën gepaard zal gaan. En dat de kerk gelouterd zal worden en Juda verlost uit al zijn benauwdheden. Als je door de weeën moet is dat niet leuk. Onze gastvrouw uit Israël die ons verzorgde tijdens ons werk in juli te Jeruzalem weet daarvan mee te praten met 2 kinderen in het leger. Zij schreef dan ook: We hebben Daniëls nodig. Mensen die plaatsvervangend schuld kunnen belijden en voorbede doen zoals Daniël deed in hoofdstuk 9. Ja, het lijkt wel of die vorst uit Perzië weer alles wil tegenhouden. Maar vanaf het begin, van Daniël's smeekbede ging er een woord uit in de hemel. En de Engel Gabriël kwam het hem vertellen.

Ik hoop dat u ook zo'n Daniël wilt zijn in uw gebeden tot de God van Abraham, Izaak en Jacob. Want die heeft onze wereld hard nodig. Het blijft: 'Bid en werk'. Laten we daarom voortgaan om elkaar aan te sporen tot liefde en goede werken. En dat des te meer naarmate we dé Dag zien naderen!

Piet Luijten

Verslag projecten 2023

In **Haarlem** is dit voorjaar 3 dagen gewerkt met totaal ca. 60 vrijwilligers. De letters van ruim 200 grafstenen zijn opnieuw zwart gemaakt, nadat de zerken van tevoren schoongemaakt waren.

Daarnaast zijn er grafperken gewied en waar nodig werden de hoekpaaltjes vastgezet met specie. De draden van het cohaniempad zijn gespannen. Ook is er hout gekloofd voor de rabbijn die in het huis naast de begraafplaats woont. In het najaar is er nog 2 dagen onkruid gewied door een aantal vrijwilligers.

In **Groningen** is 3 dagen onkruid gewied door plaatselijke vrijwilligers. Daarnaast zijn er 4 mannen afgereisd naar het hoge noorden om de banden van een flink aantal grafperken opnieuw te metselen. Ook meneer Vleesblok heeft daar twee dagen meegewerkt.

In **Emmen** is er op 2 begraafplaatsen gewerkt door Johan de Wolf en Pim Veld. Er zijn stenen schoongemaakt, gelijmd, recht gezet, grafperken opgeknapt en van nieuw grind voorzien. Daarna is er 2 dagen met 14 personen geletterd.

In **Leeuwarden** is in mei gewerkt aan het verwijderen van onkruid en het schoonmaken en rechtzetten van stenen.

In **Utrecht** is de groep vrijwilligers onder leiding van Philip Dijs weer 2x per maand bezig geweest met grasmaaien, onkruid wieden en verdere voorkomende werkzaamheden. Daarnaast is er ook een hele week in januari en februari gewerkt aan grotere klussen. Na de storm van 6 juli is er hulp geboden bij het opruimen van een omgewaaide boom.

Ook in **Arnhem** werd weer elke maandag gewerkt en probeert een kleine groep vrijwilligers ervoor te zorgen dat de begraafplaats er netjes bij blijft liggen. En in **Oud Beijerland** is er door ca 10 mensen een dag gewerkt. Banden van grafperken zijn opnieuw gemetseld en er is geletterd.

In **Eindhoven** is door de plaatselijke werkgroep 2 dagen gewerkt. Er is geletterd, het hekwerk is ontroest en geschilderd, en vierboom en onkruid verwijderd.

Op het Toepad in **Rotterdam** zijn 7 stenen gelijmd en in **Zuidland** is een steen recht gezet. In **Schijndel** zijn er 3 gebroken stenen gelijmd.

Tot slot willen we nog de belangrijkste werkers op de achtergrond noemen: **onze bidders**. Want zonder gebed willen en kunnen wij dit werk niet doen. En of je nu werkt of bidt: je krijgt dezelfde beloning!

Het is mooi dat er tijdens de werkzaamheden vaak Joodse mensen langskomen, die hun blijdschap over dit werk duidelijk laten blijken. Iemand van hen schreef: "Het is een eer om jullie te mogen kennen, juist tijdens alle roerige dagen om ons heen. Jullie zijn een baken van rust en jullie stralen vertrouwen en respect uit. Daarmee geven jullie het voorbeeld hoe het ook anders in de huidige wereld kan zijn!"

Een tweede 'Eerste juli'

In 2023 kon Boete & Verzoening (B&V) twee keer een boek presenteren! Eind januari was het de herziene *Een spijker aan de brug* in de Zwolse synagoge, op 10 juni was het *Een tweede 'Eerste juli'*, in de kapel van de Evangelische Broedergemeente in Utrecht. Een bewogen jaar dus waar veel voorbereiding aan te pas is gekomen.

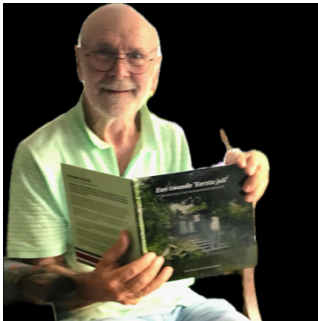
Wat ging er aan dit boek vooraf? Dat is een lang verhaal. In de loop van de jaren is bij B&V het besef gekomen dat Nederlandse christenen op veel meer plaatsen bevolkingsgroepen onrecht hebben aangedaan, o.a. in de voormalige koloniën. Verschillende bestuursleden van B&V maakten - alweer een aantal jaren terug - reizen naar andere landen waar vroeger Afrikanen als slaven gehouden werden of waar de inheemse bevolking verdreven werd. Zij deden dit om excuses te maken en het aangedane leed te erkennen.

In 2006 maakten Wout Bouwman en Kees Sybrandi, samen met een aantal Surinaamse kerkelijke leiders, een bootreis over de rivieren naar Marron-dorpen in het Surinaamse Binnenland, om daar de schuld over de slavernij te erkennen. Over deze reis is in 2009 een jeugdboek verschenen, *Mek' den Sabi!* (Vertel het ze toch!), omdat de medereizigers er op aandrongen dat alle Surinaamse kinderen over de aanleiding en het gevolg van deze tocht zouden horen. Er zijn toen 15.000 exemplaren naar Suriname verscheept en álle lagere scholen daar hebben een 20-tal exemplaren ontvangen, zodat kinderen dat verhaal nog steeds kunnen lezen.

Er leefde daarna bij het bestuur ook de wens om een uitgebreider boek te maken over deze wekenlange bootreis langs dorpen in het Binnenland en hoe de inwoners van al die dorpen op dit bezoek gereageerd hebben. Een vrouw was zo geroerd en enthousiast door de vraag om vergeving van deze blanke mannen dat ze riep “Dit is een tweede Eerste Juli!” De eerste juli is namelijk een feestdag, omdat op 1 juli 1863 de slavernij officieel werd afgeschaft.

Kees Sybrandi toont het nieuwe boek

Wout Bouman met zijn boek

Dat werd de titel van het prachtig uitgevoerde boek voor volwassenen over deze verzoeningsreis. We hopen dat ook deze uitgave veel nakomelingen van slaafgemaakten in Suriname en andere gebieden zal bereiken én dat het anderen bewust zal maken van de invloed die deze periode in onze gezamenlijke geschiedenis tot op de dag van vandaag heeft.

De 2.000 exemplaren die van dit boek naar Suriname zijn verscheept worden daar via de plaatselijke kerken gratis verspreid. In Nederland kost het boek € 10,00, te bestellen via onze website, maar voor nakomelingen van tot slaafgemaakten is het boek gratis verkrijgbaar.

Chamber of the Holocaust Jeruzalem

Nadat een team, vlak voor de corona-uitbraak, acht dagen had gewerkt in Jeruzalem, is er van 5 tot 12 juli opnieuw gewerkt. Nu had het team slechts vijf dagen om de klus te klaren. Bovendien was het een uitputtingsslag vanwege de hoge temperaturen. Elke ochtend om vijf uur ging de wekker. Om zes uur vertrokken we om rond kwart over zeven te starten met het werk. Half drie was de maat vol en ploften we oververhit en uitgeput het busje in. Maar elke dag hadden we weer nieuwe energie!

The Chamber of the Holocaust is een herinneringsmuseum, gelegen midden in de Orthodoxe wijk in de oude stad van Jeruzalem op de berg Sion. Opgericht in 1949, ter nagedachtenis van de moord op 6

miljoen Joden in de Tweede Wereldoorlog. Het blijft heel bijzonder dat de Orthodoxe gemeenschap ons als christenen toelaat om dit karwei te klaren. Door de eeuwen heen hebben christenen door hun daden geen goede naam achtergelaten bij de

Joden. De kruistochten, de Spaanse inquisitie, de houding van de kerk om de plaats van Gods volk in te nemen i.p.v. Israël, de neiging van christenen om Joden te willen bekeren en de pogroms en vernietiging van 6 miljoen Joden in de Tweede Wereldoorlog waren ZWARTE BLADZIJDEN in onze geschiedenis. Hoe kun je dan weer een beetje vertrouwen terugwinnen en hopen dat Gods volk ons gaat zegenen?

We hebben dit werk gedaan met een biddend hart. Als je bedenkt dat met iedere gedenksteen duizenden mensen uit een dorp of stad herdacht worden, die weggevoerd zijn door de Nazi's en nooit meer teruggekomen zijn kún je alleen maar stil worden en plaatsvervangend spijt betuigen tijdens dit werk.

In vijf dagen konden we 210 stenen opknappen: wassen, grof schuren, nog een keer wassen, verven, nog een keer schuren, nog een keer wassen met steenzeep, finetunen door alles nog eens na te lopen en vergeten hoekjes bijschilderen, de menorahs en vlammetjes goud verven en dan de finishing touch: sealen. Daar tussendoor werden gescheurde of gebroken stenen gelijmd, schroeven vervangen of aangedraaid, planten tussen de stenen weggehaald en struiken gesnoeid, de vloer aangeveegd en alles netjes achtergelaten.

Rabbin Goldstein kwam ons officieel bedanken. Hij verhaalde dat er in deze tijd steeds meer vanuit haat op elkaar gereageerd wordt. Hij hoopte dat onze houding een voorbeeld zou zijn,

waardoor mensen weer in liefde en vertrouwen met elkaar om zouden kunnen gaan. 'Goud en zilver kunnen ze je afnemen, maar goede daden nooit'. Wij hebben hem bedankt dat ze ons toegelaten hebben op een voor hen zo gevoelige en belangrijke plaats.

De omstandigheden waren ook dít jaar weer opmerkelijk te noemen:

- De weersberichten de avond vóór ons vertrek gaven code rood aan. Bij aankomst op Schiphol waren 200 vluchten gecancelld, maar onze vlucht vertrok wel. Een uur na ons vertrek barstte een zware storm los, met grote hagelstenen en ontwortelde bomen tot gevolg.
- Bij aankomst in Tel Aviv stond er een rij van drie kwartier voor de douane. Vlak vóór onze groep kwam er ineens een mevrouw aanlopen, het touwtje werd weg geklikt, ze vroeg waar gaan jullie naar toe en wat kwamen jullie doen? We beantwoordden de vragen en kregen kaartjes in de hand gedrukt en konden zo naar de uitgang lopen. Verbluft liepen we de rij voorbij: nog nooit meegemaakt!
- De dag vóór ons vertrek werden door in heel Israël demonstraties verwacht vanwege de wet die de rechtbank minder macht zou verlenen. In Jeruzalem waren demonstranten zich al aan het verzamelen rondom een kruispunt toen wij voorbijreden op weg naar het vliegveld, maar de rest van de route was rustig en zonder strubbelingen. Het leek wel of wij in een cocon van rust overal tussendoor geleid werden en we ervoeren heel sterk de ondersteuning van de gebeden van het thuisfront.
- En nog iets: wie gaat er nu in juli zo'n reis plannen? De week ervoor was het nog 36 graden en de dag dat we terugvlogen werd het weer idem dito. De verf kon boven de 30 graden niet gebruikt worden en wat was het geval? Tijdens onze week was het rond de 30 graden met een lekker windje en konden we meestentijds in de schaduw werken.

Zo hebben we opnieuw mogen ervaren dat het klopt wat er staat in Genesis: “Ik zal zegenen, wie Israël zegenen”.

Afscheid Harriët Tamminga

Tijdens de bestuursvergadering van november hebben we afscheid genomen van onze secretaris/penningmeester Harriët Tamminga.

Na zo veel jaren inzet voor Boete & Verzoening begon het werk z'n

tol te eisen. We zijn Harriët enorm dankbaar voor het vele, vele werk dat zij heeft verzet. Zo notuleerde zij o.a. de vergaderingen, organiseerde de bijeenkomsten, beheerde de website, verzond de boeken, verzorgde de boekhouding en

beantwoordde zij de e-mails en brieven. Kortom, ze was de spin in het web, het kloppend hart van de organisatie, liet een van de bestuursleden terecht bij zijn afscheidswaarderen weten. We gaan haar missen!

Harriët had zo veel taken onder haar beheer, dat deze niet door één bestuurslid kunnen worden overgenomen. Ons bestuurslid Barend Faddegon, die de taak van penningmeester al had overgenomen, neemt nu ook het beheer het adressenbestand voor zijn rekening. Jan den Ouden neemt tot september 2024 het secretariaat waar, waarna Aafke Stoppels het stokje van hem overneemt.

Save the date: Ontmoetingsdag 2024

Ook in 2024 hopen we u weer te mogen ontmoeten op onze jaarlijkse Ontmoetingsdag. Die houden we op **16 maart** in de Zuiderhof, Troelstralaan 25 in Zwolle. Noteer deze datum alvast in de agenda! De uitnodiging volgt begin 2024.

Wilt u een gift overmaken?

Wilt u het werk van Boete & Verzoening financieel ondersteunen, dan zijn we daar natuurlijk heel blij mee. We kunnen uw gift het komende jaar extra goed gebruiken, omdat we nogal wat plannen hebben. Zo willen we door een professioneel bedrijf enkele video's laten maken van het werk op de begraafplaatsen en onze website een facelift geven. En ook willen we in 2024 stilstaan bij ons 50-jarig jubileum en dit samen met u en de Joodse gemeenschap vieren.

U kunt een gift aan ons overmaken door de QR code te scannen, of deze over te maken op:

IBAN NL59 INGB 0000 9125 04 t.n.v. Stichting voor Boete en Verzoening met Israël en anderen.

Ook periodieke giften zijn welkom. Deze zijn via uw online bankrekening- of app relatief eenvoudig zelf in te stellen. Onze stichting is een door de Belastingdienst erkende ANBI instelling, dus uw gift is fiscaal aftrekbaar.

Attentie: wijziging verzending nieuwsbrief!

Tot dusver heeft u deze nieuwsbrief per post ontvangen. Veel mensen geven er tegenwoordig de voorkeur aan om deze via hun e-mail te ontvangen. En dat heeft ook onze voorkeur: wij besparen daar veel geld en tijd mee.

Wij willen u daarom vragen uw naam en e-mailadres aan ons door te geven via info@boete-verzoening.nl. Alvast hartelijk dank daarvoor!

Mocht digitale verzending voor u echt niet mogelijk zijn, dan vragen wij u een briefje met uw naam en adres te sturen naar ons secretariaat: Rabbistraat 96, 3841 CR Harderwijk. Wij zorgen er dan voor dat u de nieuwsbrief op papier blijft ontvangen.